

Ivanka Pavlić

O LIKU GENOVEVE TOMIĆ PRILOG ZA MONOGRAFIJU

Genoveva Tomić rođena je 29. prosinca 1903. godine u Bribiru (selo Podgori) u obitelji Marije i Josipa Antonića. Siromašna seoska obitelj živjela je uglavnom od zemljoradnje. Uzme li se u obzir činjenica da je u toj obitelji bilo sedmero djece, jasno je da su uvjeti življenja bili doista teški a tako i Genovevino djetinjstvo. Živjelo se siromašno, školovalo se koliko se moglo, ili nikako, tako da je veliki uspjeh što je Genoveva u to vrijeme (od 1910. do 1914.) završila četiri razreda škole. Do stupanja u brak, početkom 1922. godine, uglavnom pomaže roditeljima obavljajući sve poslove vezane za poljoprivredu i kućanstvo. Međutim Genoveva nakon zasnivanja braka ubrzo ostaje sama sa sinom Franjom, budući da je suprug Vladimir 1923. godine, poput mnogih Bribiraca, otišao na rad u Južnu Ameriku.¹

Naslijedivši od suprugovih roditelja mlin u selu Kosavinu, uglavnom se bavila mlinarenjem, i na taj način osiguravala egzistenciju sebi i sinu.

U toku 1936. godine primjećuje da se oko mlina osim Bribiraca sakupljaju i neki njoj tada nepoznati ljudi, i da održavaju sastanke. Ubrzo je saznala da je riječ o komunistima, koji su u to vrijeme intenzivnije djelovali, a njoj su postavljali razne zadatke koje je ona izvršavala, a da nije bila ni svjesna što radi i kakav je značaj svega toga.²

Naime, poznato je da već sredinom 30-ih godina komunisti Vinodola ponovo postaju dominantna politička snaga, posebno u nekim općinskim područjima. Radi uspješnije djelatnosti osnivaju tzv. Međukotarsko partijsko rukovodstvo, koje je najčešće nazivano Međukotarski komitet, a vrlo uspješno djeluje do kraja 1937. godine. Za to vrijeme komitet je održao šest ili sedam sastanaka, a jedan od tih sastanaka po riječima Fabijana Antonića (organizacionog sekretara komiteta) održan je u prostorijama mlina Genoveve Tomić, što potvrđuje njezine navode.³

Tek krajem 1940. godine Toma Strizić поближе objašnjava Genovevi značaj Komunističke partije i radničkog pokreta, a u sklopu toga i značenje njezina rada.⁴ Uglavnom, mlin u Kosavinu postat će naročito u toku prvih godina rata, značajan punkt u kome će se prikupljati hrana i ostalo.

Aktivistkinje Bribira, a među njima i Genoveva, bile su u toku 1941. godine i u proljeće 1942. godine uključene u rad uglavnom putem akcionih odbora rajonskih NOO-a, ili su ih usmjeravali sami pripadnici partizanskih jedinica, kako je to i Genoveva navela u svojoj biografiji. Kad je osnovan Općinski NOO Bribir u svim selima vrlo intenzivno su djelovali akcioni odbori i ostale organizacije. Tako se za selo Kosavin u zimi 1941/42. i proljeće 1942. godine, osim Ivana Tomića-Blatara, Frane Tusa, Frane Tomića svojom aktivnošću i Genoveva ističe. Osim što se u njenoj kući prikupljala hrana i ostale potrepštine za partizane, tu se održavaju i sastanci aktivista, a krajem zime 1942. godine održan je i sastanak na kome je, po nalogu partijske organizacije iz partizanskog logora, formirana partijska organizacija za donju stranu Bribira i selo Kosavin.

Ubrzo se broj žena koje su kao i Genoveva aktivno surađivale s NOP-om, znatno povećao, pa je bilo nužno obaviti pripreme za osnivanje organizacije AFŽ-a. Tako je početkom svibnja 1942. godine na području Njivica osnovan Općinski odbor AFŽ-a. Sastanak je vodila Ružica Turković, a prisustvovalo mu je dvadeset žena. Zadatak da okupi žene za taj izuzetno važan sastanak dobile su aktivistkinje Dragica Jurčić i Genoveva Tomić.

U Kosavinu Genoveva ostaje do veljače 1943. godine, kada odlazi u partizane. Ne raspolaže se pouzdanim podacima o razlogu odlaska, no budući da je isti dan u partizane otišao i Genovevin sin Franjo, inače član SKOJ-a, vjerojatno je da su zbog svoje aktivnosti bili isuviše kompromitirani, i da im je prijetila opasnost od hapšenja. Genoveva se do ljeta 1943. godine uglavnom zadržava na području Lukova odakle odlazi na teren gdje radi s ostalim drugaricama, održava sastanke, intenzivira rad žena, i slično.

Kao predstavnica Kotarskog odbora AFŽ-a za Novi Genoveva sudjeluje i na I konferenciji Antifašističke fronte žena Hrvatske koja se održavala 11. i 12. lipnja 1943. godine u tada slobodnom Otočcu. Prema sjećanju Kate Mavrić, koja je bila delegat od strane Kotarskog odbora AFŽ za Crikvenicu, zajedno su s još nekim drugaricama iz Sušaka, u pratnji kurira, krenule prema Drežnici. Tu im se priključuju i žene Drežnice da bi zajedno, u pratnji jednog vođa, krenule u Otočac i prisustvovala radu konferencije.⁵

Po povratku iz Otočca Genoveva nastavlja akcije, a javlja se i kao suradnica u glasilu »Primorka«. Tako na primjer u »Primorci« broj 9 za kolovoz 1943. godine, Genoveva u članku »Napregnimo snage da spremimo žito« apelira na sve u pozadini da se sva žetva i ljetina što prije prikupi i sakrije jer inače prijeti opasnost da neprijatelj opljačka ono zašto su se mučili. Dopis završava riječima: »a mi moramo znat da saki naš zalogaj pomaže borcima i očemo na saki način pomoć im i olakšat im i sebi ovu veliku borbu. Neka vidi krvavi neprijatelj kako smo se mi si zajedno ujedinili, vojska i pozadina i neka osjeća mržnju našeg naroda — a plod naše zemlje mora bit za nas i našu vojsku«. Ispod tog članka, koji dovoljno ilustrira o kakvoj aktivistkinji je riječ, stoji potpis Genoveva — odbornica OOAFŽ-a za Hrvatsko primorje. Dakle, vidljivo je da je Genoveva sredinom 1943. godine u Okružnom odboru AFŽ-a, u koji je izabrana na prijedlog Mace Gržetić, kako Genoveva navodi u svojoj biografiji. U tom odboru Genoveva djeluje sve do svibnja 1944. godine, kada je izabrana za predsjednicu OO AFŽ-a za Hrvatsko primorje. Iz tog razdoblja, od sredine 1943. do lipnja 1944. godine, postoji nekoliko dokumenata i sjećanja koji još više osvjetljavaju rad te istaknute aktivistkinje AFŽ-a.

Nakon kapitulacije Italije Genoveva Tomić, Nada Tonković i Kata Mavrić odlaze na otoke Krk, Cres i Lošinj sa zadatkom da na tim otocima aktiviraju, učvrste i bolje organiziraju mjesne i općinske odbore AFŽ-a. Vrlo uspješan rad pogotovo na otoku Krku ubrzo je prekinula ofenziva njemačkih snaga na slobodni teritorij Primorja početkom listopada 1943. godine. Okupacija dijela oslobođenog područja prinudila je odbore AFŽ-a da ponovo prijeđu na ilegalni način rada, a Genoveva i drugarice napuštaju otoke.⁶

Idući podatak odnosi se na rad prve konferencije KKKPH za kotar Novi od 12. siječnja 1944. godine. U radnom dijelu konferencije podnijet je i referat o radu AFŽ-a, a među prisutnima se nalazila i Genoveva.

Iz zapisnika sa sjednice Okružnog NOO-a od 17. ožujka 1944. godine vidljivo je da je Genoveva toga dana kooptirana u Okružni NOO za Hrvatsko primorje.

Također je poznato da je već 18. svibnja 1944. godine sudjelovala i na I konferenciji jedinstvene narodnooslobodilačke fronte Hrvatske u Topuskom.

Izbor Genoveve Tomić za predsjednicu Okružnog odbora AFŽ-a za Hrvatsko primorje još je jedan dokaz o njezinoj aktivnosti, a ujedno i veliko priznanje za njezin aktivan i nesebičan rad. Inače, poznato je da je I okružna konferencija AFŽ-a za Hrvatsko primorje održana u Vratima (28. 05. 1944.) i da je u radu sudjelovalo oko 350 delegatkinja. Genoveva Tomić ostaje predsjednica Okružnog odbora sve dok je taj odbor postojao, a za to vrijeme postignuti su i vrlo značajni rezultati, što potvrđuje i podatak da je na savjetovanju plenuma OOAFŽ za Hrvatsko primorje od 05. 11. 1944. godine istaknuto kako su gotovo sve žene Primorja obuhvaćene radom u okviru organizacije, a početkom 1945. godine 4020 Primorki organizirano je radilo u odboru AFŽ-a.⁷ Za tako izuzetne uspjehe i doprinose žena Primorja u borbi protiv okupatora i domaćih izdajnika uslijedilo je i izuzetno priznanje u ožujku 1945. godine. Naime 30. 03. 1945. godine maršal Tito na Dedinju u Beogradu prima predstavnicu Hrvatskog primorja i Istre u pratnji drugarice Spasenije Babović. U delegaciji je, osim Rose Laneve iz Rijeke, Danice Majstorović iz Sušaka, Lee Raner iz Pazina i Genoveva Tomić. Kako je tadašnja štampa objavila, Tito je srdačno pozdravio naše delegatkinje i zadržao se s njima u dužem razgovoru. U izvještajima nadalje stoji: »Drugarica Genoveva Tomić predsjednica OOAFŽ za Hrvatsko primorje nastavlja prikazujući mu prilike čitavog okruga. Maršal Tito pažljivo prati njezine riječi i živo se interesira za svako pojedino područje. Ispituje o Bakru, Praputnjaku, Hreljinu, Križišću o cijelom Vinodolu i otocima. Ona mu govori o pljački, paležu i teroru okupatora, o narodu koji gladuje, ali zadnji svoj zalogaj dijeli s borcima. O ženama koje su na svojim leđima prenjele na vagone robe ... Na to je Tito dodao: »eto drugarice mnogo ste radile do sada, ali sada po oslobođenju, ja ću od vas tražiti stotruki rad. Treba izgraditi domovinu«. Genoveva je Titove riječi ozbiljno shvatila i nakon oslobođenja zemlje radi u raznim ustanovama i poduzećima, te društveno-političkim organizacijama. Nakon odlaska u mirovinu 1964. godine Genoveva je i dalje vrlo aktivna naročito u Aktivu žena u organizaciji SK (čiji je član od 1943. godine) i drugima sve do smrti 01. 07. 1981. godine. Za svoj rad odlikovana je ordenima, plaketama i mnogim priznanjima.

BILJEŠKE

¹ Biografija Genoveve Tomić — Muzejska zbirka NOB Crikvenica (dalje MZC).

² Isto.

³ Andrija Tus: Bribir u revolucionarnom pokretu i oslobodilačkom ratu, Zagreb 1971., str. 67.

⁴ Biografija Genoveve Tomić — MZC.

⁵ Prema sjećanju Kate Mavrić, MZC.

⁶ Isto.

⁷ Anton Giron i Mihael Sobolevski: Goranke, Istranke, Primorke u NOB-i, Rijeka 1978, str. 13.